

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού – Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας

Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ) είναι ερευνητικό κέντρο υπό την εποπτεία και με τη χρηματοδότηση του Υπουργείου Υγείας. Στο πεδίο της μελέτης και της δράσης του εντάσσονται η έρευνα, η παροχή κλινικών και εργαστηριακών υπηρεσιών σε παιδιά και η εκπαίδευση/κατάρτιση επαγγελματιών που εργάζονται σε τομείς σχετικούς με τα παιδιά. Το ΙΥΠ απαρτίζεται από επτά διευθύνσεις. Σύμφωνα με την ιδρυτική νομική πράξη του στο **Προεδρικό Διάταγμα 867/07.11.1979**, το ΙΥΠ είναι δημόσιος φορέας υγείας που αναπτύσσει δραστηριότητες προστασίας και προώθησης της υγείας, της ευημερίας και της ασφάλειας των παιδιών. Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού αποτελεί επιπλέον κεντρικό συντονιστικό φορέα της πρωτοβουλίας «Φιλικά προς τα βρέφη νοσοκομεία» του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και των Ηνωμένων Εθνών.

Η Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας είναι εθνικός φορέας για θέματα πρόληψης και παρέμβασης σε περιπτώσεις κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών και από το 1988 λειτουργεί ως Κέντρο Μελέτης και Πρόληψης της Παιδικής Κακοποίησης και Παραμέλησης. Επικεντρώνεται κυρίως στην επιδημιολογική και κοινωνική διερεύνηση της παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης, την παροχή υπηρεσιών, τα προγράμματα προώθησης της ψυχικής υγείας των παιδιών, την ανάπτυξη ικανοτήτων των επαγγελματιών που δουλεύουν μαζί με παιδιά αλλά και την καλλιέργεια του δημόσιου ενδιαφέροντος και της ευαισθησίας καθώς και την ανάδειξη, ανάλυση και συζήτηση μεταρρυθμίσεων στη νομοθεσία και την πρακτική. Το επιστημονικό προσωπικό της Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας παρέχει εποπτεία, καθοδήγηση και συμβουλευτική σε άλλους επαγγελματίες που δουλεύουν μαζί με παιδιά σχετικά με τα δεδομένα της ασφάλειας και της προστασίας των παιδιών και τη διαχείριση περιπτώσεων. Ο **δρ Γιώργος Νικολαΐδης, Διευθυντής της Διεύθυνσης**, είναι Πρόεδρος της Επιτροπής Λανζαρότε του Συμβουλίου της Ευρώπης και μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN).

Πολιτική Παιδικής Προστασίας

Σκοπός της Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας είναι η διασφάλιση της ευημερίας και των δικαιωμάτων των παιδιών. Το εύρος της δράσης της Διεύθυνσης περιλαμβάνει πρωτίστως τους επαγγελματίες που δουλεύουν σε τομείς σχετικούς με το παιδί. Παράλληλα στο πλαίσιο ανάπτυξης στρατηγικών παιδικής προστασίας ή μέτρων διερεύνησης, πρόληψης και παρέμβασης, ενδέχεται συχνά να εμπλακούν και τα ίδια τα παιδιά. Η Διεύθυνση ακολουθεί τις τέσσερις γενικές αρχές της Διεθνούς Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και δεσμεύεται να διασφαλίζει κάθε δικαίωμα του παιδιού όπως ακριβώς προβλέπεται στην εν λόγω σύμβαση. Κύριο μέλημα της Διεύθυνσης και των εργαζομένων της, μόνιμης ή προσωρινής απασχόλησης, αποτελεί το βέλτιστο συμφέρον όλων των παιδιών, χωρίς καμία διάκριση, η ασφάλεια της ζωής και της επιβίωσής τους, η κατανόηση και η ανάδειξη της άποψής τους σε κάθε θέμα που τα αφορά, η προστασία και η κατάλληλη φροντίδα τους σε κάθε χρονική στιγμή ή με κάθε τρόπο.

Οι δράσεις που συντονίζει ή πραγματοποιεί η Διεύθυνση προαπαιτούν την προληπτική προστασία των παιδιών και την προώθηση της πρόνοιας και της προστασίας των παιδιών. Η Διεύθυνση έχει αναπτύξει μάλιστα, για το σκοπό αυτόν, το εθνικό Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης της Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιού προκειμένου να το ακολουθήσουν όλοι οι επαγγελματίες στην πρόνοια, την εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη, την επιβολή του νόμου και τους τομείς υγείας στην Ελλάδα. Η Διεύθυνση και το προσωπικό της δρουν με βάση αυτό το Πρωτόκολλο στις περιπτώσεις αναφοράς ή υποψίας κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιού. Ακολουθώντας οι επαγγελματίες που δουλεύουν μαζί και για τα παιδιά

στην Ελλάδα λαμβάνουν τις κατάλληλες εκπαιδεύσεις για να διευρύνουν και να εδραιώσουν την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου.

Το προσωπικό της Διεύθυνσης απαρτίζεται από επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, νομικό, εργοθεραπευτές, φροντιστές παιδιών και διοικητικούς καθώς και τον διευθυντή κ. Γιώργο Νικολαΐδη, ψυχίατρο. Όλοι ακολουθούν συγκεκριμένη δεοντολογία έτσι όπως αυτή παρέχεται από τους νόμους ή λειτουργούν σύμφωνα με τη γενικότερη νομοθεσία. Μέσα στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο της χώρας κάθε πράξη που βλάπτει ή θέτει σε κίνδυνο ένα παιδί θεωρείται έγκλημα (Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, νόμος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας 3500/2006). Η Διεύθυνση συνέταξε ένα Ευρετήριο Νομοθεσίας για την κακή μεταχείριση των παιδιών. Οι επαγγελματίες της Διεύθυνσης έχουν επιλεχθεί με προσοχή. Ανάμεσα στις υποχρεώσεις τους είναι να ακολουθούν τη συμπεφωνημένη πολιτική του ΙΥΠ. Επιπλέον σε κάθε έργο ή πρόγραμμα όπου ευάλωτος πληθυσμός, συμπεριλαμβανομένων και παιδιών, εμπλέκεται άμεσα, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και φορείς ακολουθούν και σέβονται απαρέγκλιτους κανόνες, οι οποίοι λαμβάνουν υπ' όψιν τις ειδικές ανάγκες του συγκεκριμένου πληθυσμού και τους πιθανούς κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν εξαιτίας τους.

Τρόποι απασχόλησης και εμπλοκής των εργαζομένων της Διεύθυνσης στα έργα και τα προγράμματα

Εποπτεία

Ο Διευθυντής της ΔΨΥΚΠ εποπτεύει την εφαρμογή της Πολιτικής Παιδικής Προστασίας από όλα τα μέλη του προσωπικού. Καταρτισμένοι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να καθοδηγούν, να υποστηρίζουν και να εποπτεύουν με βάση τα κριτήρια που θέτει η Διεύθυνση και τον τρόπο που αυτά ακολουθούνται, διευκολύνοντας επίσης την όλη διαδικασία με μια αρχική σύντομη εκπαίδευση, παροχή σχετικού υλικού και επικοινωνία με τους συντονιστές έργων και προγραμμάτων. Οι συντονιστές κάθε έργου και προγράμματος εποπτεύουν επίσης τη συμπεριφορά κάθε μέλους του προσωπικού ή συνεργάτη του συγκεκριμένου έργου ή προγράμματος αλλά και τυχόν προσθήκες που μπορεί τα μέλη των προγραμμάτων να κάνουν στο υπό εξέλιξη πρωτόκολλο προστασίας. Το προσωπικό πρέπει να ακολουθεί την πολιτική και τον αντίστοιχο κώδικα δεοντολογίας εντός κι εκτός χώρου εργασίας.

Πρόσληψη προσωπικού

Τα άτομα που προσλαμβάνονται πρέπει να έχουν πρότερη σχετική εμπειρία στη θέση και συστάσεις. Σε περίπτωση που η θέση περιλαμβάνει άμεση επαφή με ευάλωτο πληθυσμό, κάτι τέτοιο πρέπει να αναφέρεται στην προκήρυξη. Αν επιλεχθεί το συγκεκριμένο άτομο, πάντα σύμφωνα με τα συγκριτικά προσόντα των υποψηφίων για τη δουλειά, λαμβάνει χώρα προσωπική συνέντευξη, όπου θέματα προηγούμενης εμπειρίας θα ξεκαθαριστούν καλύτερα, μαζί με τις προθέσεις και τις ικανότητες που απαιτεί η προκηρυγμένη θέση. Προηγούνται κάποιες εισαγωγικές πληροφορίες σχετικές με το ΙΥΠ και τη ΔΨΥΚΠ, οι στόχοι και οι δεσμεύσεις τους απέναντι στην υγεία, την προστασία και την προώθηση της ευημερίας και των δικαιωμάτων του παιδιού. Οι προσδοκίες της Διεύθυνσης από το δυναμικό του προσωπικού εκφράζονται με σαφήνεια στη διάρκεια της συνέντευξης από μια πενταμελή επιτροπή που αναλαμβάνει να πάρει τη συνέντευξη. Όταν επιλεχθούν οι υποψήφιοι, θα πρέπει να προσκομίσουν επικυρωμένα αντίγραφα της ταυτότητάς τους, αποδεικτικά προηγούμενης επαγγελματικής εμπειρίας (π.χ. ένσημα από το ΙΚΑ) και εκπαιδευτικού υπόβαθρου, αλλά και ποινικό μητρώο από τις Αρχές, εφόσον η πρόσληψή αφορά θέσεις που έρχονται σε επαφή με ευάλωτο πληθυσμό. Αν προχωρήσει η πρόσληψη, τότε υπογράφεται σύμβαση εργασίας. Σε σχετικό άρθρο της σύμβασης προβλέπεται πως ο συμβαλλόμενος υπάλληλος υιοθετεί την πολιτική και τους σκοπούς του ΙΥΠ, την Πολιτική Παιδικής

Προστασίας της ΔΨΥΚΠ, την καθοδήγηση του Διευθυντή της Διεύθυνσης και του συντονιστή του έργου και σέβεται τους νόμους. Σε σχέση με τα μακροπρόθεσμα προγράμματα η περίοδος από τον πρώτο μέχρι και τον τρίτο μήνα θεωρείται δοκιμαστική περίοδος. Όσοι εμπλέκονται σε δραστηριότητες με παιδιά θα πρέπει να έχουν σχετική προηγούμενη εμπειρία και/ή εκπαίδευση σε αυτό τον τομέα.

Εταίροι – Άλλοι Συμβασιούχοι

Η Διεύθυνση ερευνά πρότερη σχετική εμπειρία στο συγκεκριμένο πεδίο όσον αφορά κάθε εταίρο/συνεργάτη συμβαλλόμενο. Μηδενική είναι η ανοχή απέναντι στην κακοποίηση παιδιού και όποιο άτομο παραβιάσει το νόμο και τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν μπορεί να έχει την παραμικρή συνεργασία με το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.

Συνεργασία με οικογένειες και παιδιά

Οι γονείς, τα παιδιά και όσοι σχετίζονται με αυτούς ενημερώνονται για τις δεσμεύσεις και τα μέτρα που λαμβάνει το ΙΥΠ σχετικά με την ασφάλεια των παιδιών. Η επικοινωνία ανάμεσα στον οργανισμό και γονείς/φροντιστές/επικεφαλής κοινότητας θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν της πιθανές διαφορές στη γλώσσα ή την επικοινωνία.

Θα πρέπει να είναι σαφές και να αναφέρεται κάθε φορά ποιος είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα του κάθε παιδιού το οποίο εμπλέκεται στις δραστηριότητες της ΔΨΥΚΠ όπως επίσης σαφείς πρέπει να είναι και οι λεπτομέρειες του τρόπου επαφής με τα παιδιά. Θα πρέπει να υπάρχει γονική συναίνεση ή συναίνεση του κηδεμόνα/φροντιστή για τη συμμετοχή των παιδιών στις δραστηριότητες όποτε αυτό είναι εφικτό, μαζί βεβαίως με τη συγκατάθεση του παιδιού.

Θα πρέπει να υπάρχει διαδικασία με την οποία διασφαλίζεται πως τα παιδιά εισακούονται και πως οι απόψεις τους εμπλουτίζουν και επηρεάζουν την εξέλιξη των μέτρων προστασίας στη Διεύθυνση. Θα πρέπει επίσης να υπάρχουν διαδικασίες έκφρασης παραπόνων από τα παιδιά, τις οικογένειες και τις κοινότητες. Τα παιδιά και οι φροντιστές πρώτης γραμμής θα πρέπει να ενθαρρύνονται προς την κατεύθυνση της τροφοδότησης αυτών των διαδικασιών. Θα πρέπει να ερωτώνται τα παιδιά για τα όσα τα ενοχλούν μέσα από τρόπους που θα τα κάνουν να αισθάνονται άνετα, εφόσον πάντα έχουν κάποιο πρόβλημα είτε τα ίδια είτε με άλλο παιδί.

Διαδικασίες για ένα περιβάλλον ασφαλές για το παιδί

Παιδί θεωρείται κάθε άτομο κάτω των 18 ετών. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, «κακή μεταχείριση είναι η κακοποίηση και η παραμέληση που παθαίνουν τα παιδιά κάτω των 18 ετών. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές σωματικής ή συναισθηματικής κακής μεταχείρισης, σεξουαλικής παραβίασης, παραμέλησης ή παραμελημένης θεραπευτικής αντιμετώπισης ή εκμετάλλευσης για εμπορικούς σκοπούς, η οποία καταλήγει σε συγκεκριμένη ή εν δυνάμει βλάβη που αφορά τη ζωή και την ανάπτυξη του παιδιού, στο πλαίσιο μιας σχέσης ευθύνης, εμπιστοσύνης και δύναμης».

Εντός του πλαισίου αυτής της πολιτικής οι ενέργειες, εκούσιες ή ακούσιες, που βλάπτουν τα παιδιά θα πρέπει να προληφθούν και να εμποδιστούν ή, εφόσον αναγνωριστούν, να αναφερθούν και να καταγγεληθούν στο εθνικό νομικό σύστημα. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας επιτάσσει όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί είτε μόνιμοι είτε συμβασιούχοι να υποχρεούνται να αναφέρουν εγκλήματα για τα οποία ενημερώνονται κατά τη διάρκεια των καθηκόντων τους στον Εισαγγελέα (αρ. 27, παρ. 2). Οι πολίτες είναι επίσης υποχρεωμένοι να αναφέρουν εγκλήματα που διώκονται αυτεπάγγελα, εφόσον αυτό προβλέπεται από το νόμο (αρ. 40, παρ. 1). Σαφώς αυτό προβλέπεται και στα κακουρήματα (Ποινικός Κώδικας, αρ. 232, παρ. 1). Για λεπτομερή περιγραφή των άρθρων και των νομοθετημάτων, η Διεύθυνση παρέχει το Εθνικό Πρωτόκολλο για την Διερεύνηση, Διάγνωση και Διαχείριση περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης (ICH, 2015) και το Ευρετήριο

Νομοθεσίας σχετικής με την παιδική κακομεταχείριση (ICH, 2015). Επιπλέον γιατροί, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί υπόκεινται στο νόμο 3418/2005, στο νόμο 991/1979 και στο προεδρικό διάταγμα 23/1992 σύμφωνα με το οποίο αναφέρονται εγκλήματα που απαιτούν παρέμβαση λόγω κινδύνου ζωής ή σωματικής ακεραιότητας ή είναι κακουργήματα. Όταν το προσωπικό της ΔΨΥΚΠ πληροφορείται για μια πράξη παιδικής κακοποίησης θα πρέπει να προχωρήσει σε όλα τα απαραίτητα βήματα για να αναφέρει την περίπτωση στην αρμόδια υπηρεσία και τις Αρχές προκειμένου το παιδί να δεχθεί την κατάλληλη παρέμβαση και προστασία από δω και πέρα. Όλα τα μέλη του προσωπικού θα πρέπει να ακολουθήσουν τις κατευθύνσεις και τις οδηγίες έτσι όπως αυτές αρθρώνονται και διατυπώνονται στο Εθνικό Πρωτόκολλο για τη Διερεύνηση, τη Διάγνωση και τη Διαχείριση της Κακοποίησης και της Παραμέλησης του Παιδιού ανάλογα με τον τύπο κακοποίησης και την ειδικότητα του κάθε επαγγελματία. Άλλοι συνεργάτες της Διεύθυνσης θα πρέπει να ενημερώνουν τους καθ' ύλην αρμόδιους, και ειδικά τον Συντονιστή κάθε έργου ή προγράμματος, για να προχωρήσει στην απαραίτητη δράση.

Προτού τα παιδιά εμπλακούν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα συντονισμένη από τη Διεύθυνση πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένος σχεδιασμός. Σχετικές οδηγίες και ανάπτυξη των απαραίτητων ικανοτήτων του ενδεχομένου νεόκοπου προσωπικού της Διεύθυνσης προηγείται πριν από κάθε παρέμβαση. Οι πιθανοί κίνδυνοι σχετικά με το χώρο, την τοπική κοινότητα, τις επιβλαβείς πολιτισμικές πρακτικές, την αποκάλυψη της ενδοοικογενειακής βίας ή άλλου τύπου κακοποίησης παιδιού χαρτογραφούνται εκ των προτέρων και διαμεσολαβούνται εφόσον έχουν ήδη σχεδιαστεί οι διαχειριστικές στρατηγικές γι' αυτό. Μέρος όλων των δραστηριοτήτων που απασχολούν ή μπορεί να επηρεάζουν παιδιά πρέπει να είναι και το ερευνητικό πρωτόκολλο μαζί και με ενδεχόμενες κατευθυντήριες γραμμές στην παιδική προστασία. Το παιδί ή η οικογένειά του/ο κηδεμόνας του θα ενημερώνονται για τις αρμόδιες υπηρεσίες και τους οργανισμούς που μπορούν να το βοηθήσουν ανάλογα το πεδίο ή την καταλληλότητα του φορέα. Τα παιδιά επίσης θα πρέπει να ενημερωθούν για τις εθνικές τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας σε περίπτωση που αυτές είναι πιο προσβάσιμες.

Παρακολούθηση της ολοκληρωμένης πολιτικής παιδικής προστασίας και αναφορά

Ο Διευθυντής της ΔΨΥΚΠ είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της πολιτικής προστασίας. Ο συντονιστής του έργου ή του προγράμματος θα πληροφορήσει το Διευθυντή για όλα τα στάδια ολοκλήρωσής του και για κάθε πιθανό πρόσκομμα ή πρόβλημα που μπορεί να προκύψει. Το επιστημονικό προσωπικό της ΔΨΥΚΠ συζητάει πιθανά σχετικά θέματα, μηνιαίως ή και συχνότερα ει δυνατόν, ούτως ώστε να ενημερώσει ή να αξιολογήσει την εκάστοτε υφιστάμενη πολιτική, ενώ οι αρμόδιοι κοινωνικοί λειτουργοί εισάγουν την κατάλληλη εποπτεία ή καθοδήγηση προκειμένου να ενισχυθούν συγκεκριμένες αντιδράσεις.